

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om vissa ändringar i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 4, 6 och 12 i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Under Hans Majestäts

Min allernådigste Konung och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av §§ 4, 6 och 12 i förordningen den 5 maj 1882 (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.¹⁾

Härigenom förordnas, att §§ 4, 6 och 12 i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4.

Mom. 1. Antalet kyrkofullmäktige skall utgöra 50.

En var av stadens territoriella församlingar äger av hela antalet fullmäktige utse en samt därutöver det antal fullmäktige, som på församlingen belöper efter den beräkningsgrund, att i allmänhet en fullmäktig utses för varje tal, motsvarande det som erhålles, då församlingarnas sammanlagda invånarantal delas med det återstående antalet fullmäktige för hela samfälligheten.

Antalet fullmäktige, som varje församling har att utse, skall på därom av fullmäktige gjord framställning i god tid före valet bestämmas av magistraten.

Mom. 2. En var församling äger utse suppleanter till samma antal som fullmäktige.

Mom. 3. Kyrkofullmäktige och suppleanter väljas bland vederbörande församlings vid kyrkostämma röstägande medlemmar för en tid av fyra kalenderår, räknat från och med året näst efter det, då valet skett.

Mom. 4. Valen skola ske proportionellt och förrättas å kyrkostämma under november månad året näst före början av de år, för vilka valen gälla.

Rörande sättet för valen gäller i tillämpliga delar, vad om proportionellt val av kyrkoråd är stadgat.

I fråga om inkallande av suppleant tillämpas likaledes vad som är stadgat beträffande kyrkoråd.

§ 6.

Den, som blivit vald till kyrkofullmäktig, skall härom skyndsamt underättas av kyrkostämmans ordförande. Är den valde hindrad att åtaga sig uppdraget, bör han inom åtta dagar efter underrättelsens delfående anmäla detta hos kyrkostämmans ordförande, vilken då förordnar om ny kyrkostämma för avsägelsens prövning.

¹⁾ Senaste lydelse, se 1906: 100, s. 2.

Över val — — — justering.

Den valde — — — godkännes.

§ 12.

Kyrkofullmäktiges — — — lyckta dörrar.

Vid kyrkofullmäktiges — — — deltaga.

Är ingen av kyrkoherdarna i stadens territoriella församlingar ledamot av fullmäktige eller ordförande i kyrkonämnden, äger domkapitlet utse en av kyrkoherdarna att vid fullmäktiges sammanträden vara tillstädes med den befogenhet, som enligt andra stycket tillkommer kyrkonämndens ordförande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927, dock att i § 4 omförmälda val skola första gången äga rum i november 1926; och skola de personer, vilka vid utgången av år 1926 äro kyrkofullmäktige, då frånträda sitt uppdrag, även om de valts för längre tidsperiod.

*Utdrag av protokollet över eklelesiastikärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 25 februari 1926.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför:

I en i andra kammaren vid 1920 års riksdag väckt motion, nr 93, hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg proportionellt valsätt måtte införas.

Efter erhållen remiss av nämnda motion anförde konstitutionsutskottet i över densamma avgivet utlåtande, nr 5, bland annat, följande.

Vid den av Kungl. Maj:t och urtima riksdagen år 1918 beslutade reformen av de kommunala valen infördes, bland annat, den ändringen i 1862 års förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, att valen av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och skolråd skulle, på därom framställd begäran, ske proportionellt. Vad Göteborgs stad beträffade, medförde detta, att endast vissa val inom stadens primära kyrkliga kommuner, kyrkoför-samlingarna, kunde ske proportionellt, medan de gemensamma och överordnade kyrkliga myndigheterna, kyrkofullmäktige och den av dessa utsedda kyrkonämnden, alltjämt enligt 1882 års författning tillsattes medelst majoritetsval. Utskottet funne, i likhet med motionärerna, detta, i betraktande av de stora befogenheter ej minst med avseende å ekonomiska angelägenheter, som tillagts kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, vara ett missförhållande, som även ur enhetlighetens synpunkt borde rättas.

Med hänsyn till den pågående utredningen om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen i allmänhet, ansåg emellertid utskottet, att frågan lämpligast borde upptagas till behandling i samband med övriga utredningen berörande spörsmål. Utskottet hemställde därför, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i samband med pågående utredning rörande införande av representativt system i den kyrkliga kommunen jämväl upptaga frågan om införande av proportionellt val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg samt till riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Den av utskottet omförmälda utredningen har verkstälts av särskilda den 31 december 1918 inom eklelesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. I sitt den 30 december 1922 avgivna betänkande hava dessa föreslagit, bland

annat, att representativt system skulle komma till användning i den kyrkliga kommunen och att de allmänna bestämmelserna härom jämväl skulle göras tillämpliga för Göteborgs vidkommande, i samband varmed proportionellt valsätt skulle införas även på ifrågavarande område.

I en vid 1925 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 129, hemställdes ånyo, att riksdagen måtte besluta att vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg proportionellt valsätt måtte införas.

Konstitutionsutskottet, som i avgivet utlåtande, nr 15, yttrade sig i ämnet, anförde därvid bland annat:

Något förslag med anledning av omförmälda sakkunnigbetänkande torde, enligt vad utskottet inhämtat, icke vara att förvänta inom den närmaste tiden. Emellertid anser utskottet, att frågan om införande av proportionellt valsätt till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg bör upptagas till övervägande utan samband med en allmän lagstiftning i av sakkunnigbetänkandet angiven riktning. Önskvärgheten av att det proportionella systemet utsträcker även till detta område torde ej kunna med skäl bestridas.

I samband härmed torde det vara erforderligt att omarbета vissa andra bestämmelser i förordningen om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Vad beträffar val av kyrkofullmäktige är att märka, att enligt gällande bestämmelser fem fullmäktige skola utses av varje församling, varvid successiv förnyelse tillämpas, så att tre, respektive två fullmäktige väljas vartannat år. Om dessa bestämmelser bibehölles, skulle tydligen, på grund av det ringa antal fullmäktige, varje val avser, betydelsen av det proportionella valsystemets införande bli jämförelsevis begränsad. En förutsättning för den föreslagna reformens genomförande torde därför vara, att bestämmelsen om successiv förnyelse upphäves, detta i likhet med vad som redan skett i fråga om andra kommunala val. Likaledes synes i detta sammanhang en sådan ändring av gällande bestämmelser kunna ifrågasättas, varigenom antalet representanter för varje församling regleras i förhållande till församlingens invånarantal. Detta lär vara så mycket mera behövt, som församlingarnas storlek för närvarande är högst skiftande. Samtidigt torde även en ökning av antalet fullmäktige böra genomföras. Vad slutligen beträffar val av kyrkonämnd torde böra tagas under övervägande, i vad mån församlingarnas lokala representation i nämnden må kunna bibehållas även vid övergång till proportionellt valsätt.

På grund av berörda förhållanden synes en mera ingående utredning angående de lagändringar, som äro behövtliga för tillgodoseende av motionens syfte, vara erforderlig. Det vore önskvärt, att denna utredning fullgjordes så skyndsamt, att förslag i ämnet kunde föreligga vid nästkommande riksdag, varefter redan nästa år nytt val av samtliga kyrkofullmäktige i Göteborg skulle kunna verkställas.

Utskottet får alltså hemställa, att riksdagen, i anledning av motionen II: 129, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådana ändringar i förordningen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, som äro erforderliga för att proportionellt valsätt vid val till och inom kyrkofullmäktige må komma till stånd.

Denna utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna. Riksdagens beslut har därefter hos Kungl. Maj:t anmälts i skrivelse nr 153.

Jag vill till en början lämna en redogörelse för de författningsbestämmelser ävensom för de delar av förutnämnda sakkunnigförslag, vilka äro av intresse i detta sammanhang.

Från den allmänna regeln, att kyrkoförsamlings beslutanderätt utövas allenast å kyrkostämman, bilda Göteborgs stads territoriella församlingar ett undantag, i det att enligt den efter riksdagens hörande den 5 maj 1882 utfärdade förordningen (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, vilken förordning sedermera genom lagar den 15 april 1904 (nr 13, sid. 7), den 29 november 1906 (nr 100, sid. 2) och den 25 juni 1917 (nr 461) undergått ändring på ett flertal punkter, dessa församlingars beslutanderätt i gemensamma ärenden, vartill räknas de flesta till kyrkostämmas avgörande hörande frågor, utövas av kyrkofullmäktige, utsedda av församlingarnas vid kyrkostämman röstgäande ledamöter. Utom kyrkofullmäktige finnes ytterligare ett gemensamt organ för Göteborgsförsamlingarna, nämligen kyrkonämnden, som förvaltar den kyrkliga institutionens medel samt utgör ett beredande och verkställande organ.

Rörande val av kyrkofullmäktige stadgas i § 4 av förordningen följande:

I en var av stadens territoriella församlingar väljas bland församlingens vid kyrkostämman röstgäande medlemmar fem kyrkofullmäktige. De utses för fyra kalenderår. Valen förrättas å kyrkostämman under november månad året näst före början av de år, för vilka valen gälla. Avgår fullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Angående avsägelse av uppdrag såsom kyrkofullmäktig lämnas i § 6 följande föreskrifter:

Den, som blivit vald till kyrkofullmäktig, skall härom skyndsamt underättas av kyrkostämmans ordförande. Är den valde hindrad att åtaga sig uppdraget, bör han inom åtta dagar efter underrättelsens delfående sådant anmäla hos kyrkostämmans ordförande, som då förordnar om ny kyrkostämman för avsägelsens prövning och, i händelse den godkännes, anställande av nytt val.

Över val till kyrkofullmäktige meddelar kyrkostämmans ordförande till kyrkofullmäktiges ordförande behörigt utdrag av det vid valförrättningen förda protokollet inom åtta dagar efter samma protokolls justering.

Den valde må kunna avsäga sig ifrågavarande uppdrag:

- a) om han visar sig icke vara inom församlingen kyrkoskriven;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han uppnått sextio års ålder;
- d) om han tillförne i fyra år eller längre tjänstgjort såsom kyrkofullmäktig; eller
- e) om han eljest förmår visa hinder, som av kyrkostämman godkännes.

Beträffande rätten att närvara vid fullmäktiges förhandlingar stadgas i § 12 följande:

Kyrkofullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggning skall hållas inom lyckta dörrar.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden äger kyrkonämndens ordförande, även om han icke är kyrkofullmäktig, att vara tillstädes och i överläggningarna, men ej i besluten, deltaga.

I fråga om val av ledamot och suppleant i kyrkonämnden samt rätten att avsäga sig dylikt uppdrag meddelas bestämmelser i § 19 av förordningen, vilket författningsrum lyder på följande sätt:

Kyrkofullmäktige välja till ledamöter i kyrkonämnden från en var av de särskilda församlingarna en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd. Ledamöterna i nämnden väljas för två kalenderår.

Vid samma tillfälle, då de ordinarie ledamöterna i kyrkonämnden väljas, utses för nästinstundande kalenderår dels en suppleant från varje församling bland dess vid kyrkostämma röstägande medlemmar och dels bland kyrkonämndens ordinarie ledamöter en räkenskapsförare, som tillika är nämndens kassaförvaltare.

Avgår ledamot eller suppleant hos kyrkonämnden eller nämndens räkenskapsförare och kassaförvaltare under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Den till ledamot eller suppleant eller räkenskapsförare och kassaförvaltare i kyrkonämnden valde må kunna avsäga sig ifrågavarande uppdrag:

a) om han visar sig icke vara kyrkoskriven inom den församling, för vilken han blivit utsedd;

b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

c) om han uppnått sextio års ålder;

d) om han tillförne i fyra år eller längre tjänstgjort såsom ledamot i kyrkonämnden: eller

e) om han eljest förmår visa hinder, som av kyrkofullmäktige godkännes.

Ledamot eller suppleant i kyrkonämnden kan ej den vara, som, jämlikt § 24 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, ej kan vara ledamot av kyrkoråd.

Rörande ikraftträdandet av 1906 års lag hava meddelats särskilda föreskrifter av innehåll, bland annat, att vid de val till kyrkofullmäktige och kyrkonämnd, som första gången förrättades med tillämpning av lagen ifråga, skulle iakttagas, att i varje församling tre kyrkofullmäktige valdes för två år och två för fyra år, samt att halva antalet av ledamöterna i kyrkonämnden eller, därest detta ej vore jämnt, det antal, som närmast understege hälften, valdes för en tid av allenast ett år.

Genom detta stadgande åvägabragtes sålunda en succesiv förnyelse av såväl fullmäktige som nämnd.

I förutnämnda den 30 december 1922 avgivna betänkande hemställa de sakkunniga, att i den av dem föreslagna lagen om församlingsstyrelse skulle intagas, bland annat, föreskrifter av följande innehåll:

Konungen kan förordna, att två eller flera församlingar skola för vården av samtliga i lagen om församlingsstyrelse avsedda kyrkliga angelägenheter eller av samtliga hithörande angelägenheter av ekonomisk natur utgöra en *kyrklig samfällighet*. Där ej för dylikt fall särskilda föreskrifter givas i lagen, skall beträffande sådan samfällighet i tillämpliga delar gälla vad i lagen är stadgat om kyrkoförsamling. (Lag om församlingsstyrelse § 1).

Församlings beslutanderätt utövas i kyrkostämma eller genom kyrkofullmäktige. Ärende, som rör två eller flera församlingar och fordrar gemensam överläggning, skall handläggas å gemensam kyrkostämma med dessa församlingar, såvida icke, där församlingarna utgöra en kyrklig samfällighet, samfällighetens beslutanderätt uppdragits åt kyrkofullmäktige eller ock församlingarna sammanslutit sig till kommunalförbund. (§ 3).

Församling har rätt att med vissa undantag åt kyrkofullmäktige överlåta den församlingen tillkommande beslutanderätten. (§ 20).

Kyrkofullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden efter vissa i lagen angivna regler. Beträffande antalet fullmäktige i kyrklig samfällighet i Göteborg skall gälla vad särskilt är stadgat. (§ 21, mom. 1).

Skola fullmäktige utses för kyrklig samfällighet, skall varje i samfälligheten ingående församling av det för samfälligheten bestämda antalet fullmäktige utse en samt därutöver det antal fullmäktige, som på församlingen belöper efter den beräkningsgrund, att i allmänhet en kyrkofullmäktig utses för varje tal, motsvarande det, som erhålles, då församlingarnas sammanlagda invånarantal delas med det återstående antalet fullmäktige för hela samfälligheten. Antalet fullmäktige, som i enlighet härmed skall av varje församling utses, bestämmes i god tid före valet av länsstyrelsen. (§ 21, mom. 2).

Kyrkofullmäktige väljas av församlingens å kyrkostämma röstberättigade medlemmar för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. (§ 22).

Vid val av fullmäktige för kyrklig samfällighet skall varje församling för sig utgöra en valkrets. (§ 23).

I stad förrättas val av kyrkofullmäktige inför magistraten enligt ordning, som magistraten äger bestämma. Med avseende å valen, deras kungörande och förrättande, röstning utan personlig inställelse inför valförrättare, utseende av efterträdare åt fullmäktig, som avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, samt besvär över val skall i stad lända till efterrättelse vad för val av stadsfullmäktige är eller varder stadgat. (§ 24).

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden äga ordföranden och vice ordföranden i kyrkorådet, ändock de icke äro kyrkofullmäktige, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. — Är i kyrklig samfällighet, som omfattar två eller flera pastorat, ingen av kyrkoherdarna ordförande eller vice ordförande i det gemensamma kyrkorådet och ej heller vald ledamot av fullmäktige, äger domkapitlet utse en av kyrkoherdarna att vid fullmäktiges sammanträden vara tillstädes med den befogenhet, som ovan är sagd. (§ 30).

I varje församling skall finnas ett kyrkoråd. Utgöra två eller flera församlingar en kyrklig samfällighet, skall för samfälligheten utses ett gemensamt kyrkoråd (kyrkonämnd). (§ 41).

Kyrkoherden, eller den hans ämbete förestår, är ledamot i församlingens kyrkoråd. Till ledamöter i församlingens kyrkoråd skola dessutom kyrkostämman eller kyrkofullmäktige, där sådana finnas, utse till det antal, som

med hänsyn till församlingens vidd och folkmängd befinnes lämpligt, minst fyra högst åtta personer. Vid samma tillfälle utses jämväl ett lika antal suppleanter. — Val av ledamöter och suppleanter i gemensamt kyrkoråd verkställas av gemensam kyrkostämma eller av gemensamma kyrkofullmäktige, där sådana finnas, sålunda att för en var av församlingarna genom särskilda val utses ett lika antal, högst tre, personer bland dem, som tillhöra församlingens kyrkoråd, där sådant finnes, men eljest bland dem, som jämlikt § 44 äro inom församlingen till kyrkorädsledamöter valbara, med iakttagande att sammanlagda antalet valda ledamöter i det gemensamma kyrkorådet ej må understiga fyra. — Val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd sker proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det tal, som uppkommer, när antalet ordinarie ledamöter, valet avser, ökas med 1; och skall i sådant fall vid valtillfället bland de närvarande röstberättigade utses erforderligt antal personer att vid valförrättningen biträda ordföranden. Sker ej valet proportionellt, skall därvid tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna böra inkallas till tjänstgöring. (§ 43).

Ledamöter och suppleanter i kyrkoråd väljas för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det då valet skett. Avgår ordinarie ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, och har valet ej skett proportionellt, anställs fyllnadsval. Den sålunda valde tjänstgör under den tid, som för den avgående återstår. Avgår ordinarie ledamot, som utsetts vid proportionellt val, inkallas till ordinarie ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör i stället inträda. (§ 45).

De sakkunniga hava vidare framlagt förslag till lag med vissa bestämmelser angående de kyrkliga förhållandena i Göteborg.

Genom denna lag förordnas — med upphävande av förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg — att Göteborgs stads territoriella församlingar skola för vården av vissa i lagen om församlingsstyrelse onförmälda kyrkliga angelägenheter utgöra en kyrklig samfällighet; att samfällighetens beslutanderätt skall utövas av kyrkofullmäktige till ett antal av femtio; samt att såväl beträffande valet av fullmäktige som jämväl i övrigt bestämmelserna i lagen om församlingsstyrelse skola i tillämpliga delar för staden lända till efterrättelse.

I sin motivering för sistberörda lag yttra de sakkunniga, bland annat:

De sakkunniga hava kommit till den uppfattning, att bestämmelserna rörande den kyrkliga självstyrelsens utövning beträffande Göteborg böra bliva desamma som dem de sakkunniga i allmänhet föreslå. Den ekonomiska gemensamhet, som består mellan kyrkoförsamlingarna i Göteborg, är intet annat än en sådan »kyrklig samfällighet», omfattande samtliga kyrkliga angelägenheter av ekonomisk art, som onförmälas i förslaget till lag om församlingsstyrelse § 1 andra stycket. Det synes vid sådant förhållande mindre lämpligt att för Göteborg fortfarande upprätthålla en särställning på ett område, som genom den nya lagen kommer att allmängiltigt ordnas. Då emellertid en sådan samfällighet i fråga om Göteborg redan förefinnes,

har det ansetts mindre riktigt att låta dess fortbestånd bliva beroende på nytt förordnande av Kungl. Maj:t. Föreskrift därom torde i stället böra lämnas i lag samtidigt med att den nuvarande särskilda förordningen för Göteborg upphäves. Därvid har även ansetts lämpligt att i lagen fixera antalet fullmäktige i samfälligheten till femtio.

Över de sakkunnigas lagförslag hava yttranden avgivits av, bland andra vederbörande, även kyrkofullmäktige i Göteborg. Fullmäktige, som förklara, att de ansett sig böra inskränka sitt yttrande till att huvudsakligen avse de föreliggande författningsförslagen, i vad de berörde den kyrkliga institutionen i Göteborg, göra, bland annat, följande uttalanden:

Då vad de sakkunniga föreslagit i huvudsak överensstämmer med den nuvarande organisationen av kyrkoinstitutionen här i staden och denna visat sig för de kyrkliga angelägenheterna gagnelig, hava kyrkofullmäktige icke något att erinra mot huvudprinciperna i det föreliggande förslaget till lag om församlingsstyrelse och den föreslagna tillämpningen av desamma på de kyrkliga förhållandena här i staden men anse sig böra i anledning av åtskilliga detaljbestämmelser i lagförslaget göra vissa erinringar.

Enligt § 24 skall val av kyrkofullmäktige förrättas på landet inför vederbörande valnämnd för val till riksdagens andra kammare och i stad inför magistraten; och skola i avseende å valen i huvudsak tillämpas de bestämmelser, som gälla för val av kommunalfullmäktige, respektive stadsfullmäktige. Någon särskild motivering för valens förrättande inför borgerlig myndighet ha icke av de sakkunniga anförts i vidare mån än att såsom önskvärt framhållits, att kyrkofullmäktigevalen, där så låter sig göra, måtte förrättas samtidigt med valen till kommunal- respektive stadsfullmäktige, på det de väljande må mindre ofta besväras med särskilda nära varandra påkommande valförrättningar. Enär val av kyrkofullmäktige skola förekomma endast vart fjärde år synes detta skäl icke synnerligen vägande. I varje fall saknar det betydelse för Göteborgs vidkommande, då val av kyrkofullmäktige och stadsfullmäktige med hänsyn till olikheter i valkrets- och valdistriktsindelningar här i staden icke skulle kunna förrättas samtidigt.

Då kyrkofullmäktige skola väljas av församlingarnas å kyrkostämma röstberättigade medlemmar, synes det kyrkofullmäktige naturligast och riktigast, att dessa val, liksom nu här i staden är fallet, förrättas å kyrkostämma. Någon verklig olägenhet av att så sker torde icke kunna påvisas. Tvärtom synes det olämpligt att pålägga de borgerliga valmyndigheterna, vilka redan förut äro betungade med åtskilliga andra valförrättningar, jämväl skyldighet att förrätta kyrkliga val. Och mot en sammankoppling av de kyrkliga och borgerliga valen talar avgjort även den omständigheten, att dessa val i allmänhet ske efter helt olika linjer. Enligt kyrkofullmäktiges mening böra fördenskull i hithörande bestämmelser vidtagas sådana ändringar, att val av kyrkofullmäktige skola förrättas å kyrkostämma.

Slutligen vilja kyrkofullmäktige såsom ett önskemål framhålla, att proportionella val inom den kyrkliga kommunen böra så anordnas, att de väljande må kunna vid röstningen giva uttryck åt sin personliga mening och icke nödgas, för att icke bortkasta sin röst, acceptera uppgjorda partilistor även om en eller annan av de därå uppförda icke skulle äga hans förtroende.

Den kyrkliga samfälligheten i Göteborg omfattar för närvarande icke de i senare tid med staden inkorporerade församlingarna Lundby och Örgryte¹⁾ utan endast de till stadens gamla område hörande församlingarna. Dessa sistnämnda finnas, med angivande av folkmängd, uppräknade i här efteråt intagna tablå.

Församling	Folkmängd ^{31/12} 1924	Antal fullmäktige	
		för närvarande	enligt förslaget
1. Gustavi	15,397	5	4
2. Kristine	12,486	5	4
3. Gamlestads	25,829	5	7
4. Haga	13,076	5	4
5. Oskar Fredriks	26,093	5	7
6. Karl Johans	28,695	5	7
7. Vasa	33,075	5	8
8. Annedals	17,378	5	5
9. Masthuggs	12,151	5	4
Summa	184,180	45	50

Riksdagens förutberörda framställning (skrivelse nr 153/1925) går ut på att proportionellt valsätt måtte införas vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg. Tillika ifrågasätter riksdagen, att bestämmelsen om successiv förnyelse av fullmäktige skall upphävas; att antalet fullmäktige för varje församling skall regleras i förhållande till församlingens invånarantal; att en ökning av antalet fullmäktige skall genomföras; att det tages under övervägande, i vad mån församlingarnas lokala representation i kyrkonämnden må kunna bibehållas även vid övergång till proportionellt valsätt.

Departementschefen.

Jag vill till en början behandla frågan om införande av proportionellt valsätt vid val till kyrkofullmäktige för att sedan övergå till spörsmålet om tillämpningen av dylikt valsätt vid val inom fullmäktige.

Det synes mig vara en naturlig konsekvens av den proportionella valmetodens tillämpning vid val av kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, att dylikt valsätt kommer till användning jämväl vid kyrkofullmäktigevalen i Göteborg. En följd härav lär er i sin tur bliva, att samtliga fullmäktige för en församling böra väljas på en gång. Vad beträffar förslaget, att antalet fullmäktige för varje församling skulle sättas i relation till församlingens invånarantal, samt att i samband härmed fullmäktiges totalantal skulle ökas, har jag ingen erinran att göra däremot.

¹⁾ Av inkorporeringsbesluten synes framgå att man tänkt sig, att Lundby och Örgryte skulle senare (t. ex. vid den tidpunkt, då ny lönereglering trader i kraft för prästerskapet i de egentliga Göteborgsförsamlingarna, d. v. s. år 1933) ingå i den kyrkliga samfälligheten.

Såsom framgår av vad förut anförts, innehåller det 1922 avlämnade sakkunnigförslaget till lag om församlingsstyrelse stadganden om obligatoriska proportionella val till det representativa organ, kyrkofullmäktige, åt vilket den kyrkliga kommunen enligt förslaget skulle kunna överlämna sin beslutanderätt. Det torde vara lämpligt att vid avfattandet av de ändringar i 1882 års förordning, som äro erforderliga för vinnandet av syftet med riksdagens framställning, i möjligaste mån ansluta sig till sakkunnigförslaget.

Vad först beträffar kyrkofullmäktiges antal synes mig detta, såsom i sakkunnigbetänkandet föreslagits, lämpligen kunna bestämmas till 50, vilket skulle innebära en ökning med 5 nya ledamöter.

Den av de sakkunniga föreslagna, i det föregående omförmälda regeln för bestämmande av det antal fullmäktige, som skall utses av varje församling, synes leda till ett i möjligaste mån rättvist resultat och torde böra komma till användning. Huru många fullmäktige, som med användning av ifrågavarande regel och med utgångspunkt från nuvarande folkmängds-siffror skulle komma på varje församling, framgår av den förut meddelade tablån. Själva fastställandet av det på en var församling fallande antalet fullmäktige skulle enligt sakkunnigförslaget ankomma på länsstyrelsen, men torde i detta speciella fall hellre böra överlämnas åt magistraten.

Huruvida valet av kyrkofullmäktige skall, såsom de sakkunniga föreslagit, i likhet med stadsfullmäktigeval förrättas inför magistraten eller, såsom kyrkofullmäktige själva i sitt förut berörda yttrande påyrkat, i enlighet med vad nu är fallet, äga rum å kyrkostämma, synes i någon mån tveksamt. Då man betänker, att här är fråga om 9 särskilda val, som skola hållas under samma månad, synes mig emellertid ej lämpligt betunga magistraten därmed. Några betänkligheter av så att säga teknisk art mot att förlägga valen till kyrkostämmorna torde ej behöva uppstå, enär ju kyrkostämmans ordförande får förutsättas äga nödig kännedom om den proportionella valmetoden. För att underlätta valproceduren lär dock vara mest praktiskt att icke, såsom i sakkunnigförslaget ifrågasatts, använda den valmetod, som är föreskriven för val av stadsfullmäktige, utan i stället begagna det valsätt, som tillämpas vid övriga å kyrkostämma förrättade proportionella val (t. ex. proportionellt val av kyrkoråd), och vilken metod finnes angiven i stadgan den 13 juni 1913 om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.

Det av kyrkofullmäktige i deras förutberörda utlåtande uppställda önskemålet — ännu kraftigare understruket i ett vid utlåtandet fogat särskilt yttrande — att de proportionella valen till fullmäktige måtte så anordnas, att de väljande icke behövde acceptera uppgjorda partilistor, lär dock icke kunna tillgodoses, om man vill begagna någon av de här i landet nu använda valmetoderna, något som av praktiska skäl torde vara ofrånkomligt.

Enär det i 1913 års stadga angivna valsättet nödvändiggör särskilda suppleantval, torde föreskrift om dylika val böra meddelas.

Jag övergår härefter till frågan om tillämpning av proportionellt valsätt vid val inom kyrkofullmäktige, d. v. s. vid val till kyrkonämnden.

Såsom av det förut sagda framgår, har för närvarande varje församlings kyrkoråd en representant i kyrkonämnden. Denna anordning, som otvivelaktigt innebär stora praktiska fördelar, särskilt därutinnan att nämnden härigenom tillföres intim kännedom om förhållandena inom samtliga församlingar, lär icke kunna bevaras, därest nämnden skall utses genom proportionella val. Det torde nämligen icke vara möjligt att finna en valmetod, som, utan att på viktiga punkter offra de fördelar, man vill vinna med det proportionella valsättet, kan trygga sambandet mellan nämnden och församlingarna. Man synes därför vara nödsakad att antingen släppa kravet på nämnda samband eller och avstå från att använda den proportionella valmetoden.

Vid valet mellan dessa båda alternativ har det synts mig, som om övervägande skäl skulle tala för att gå den senare vägen och således lämna de nuvarande förhållandena orubbade. Det allmänna intresse, som ansetts kräva, att olika meningsriktningar bliva representerade även i den kyrkliga kommunens representativa organ, gör sig nämligen gällande med betydligt större styrka i fråga om det beslutande organet — fullmäktige — än beträffande det beredande och verkställande organet — nämnden — och det förefaller vid sådant förhållande knappast motiverat att uppoffra den stora fördel, som ligger däri, att samtliga församlingar äro representerade i nämnden.

Jag anser mig således icke böra hemställa om ändring av nu gällande bestämmelser om val till kyrkonämnden.

Utom de ändringar i 1882 års förordning, som äga direkt samband med införandet av proportionell valmetod vid kyrkofullmäktigevalen, har det synts mig lämpligt att vidtaga ytterligare en mindre ändring i sagda författning genom att däri införa en bestämmelse av likartad innebörd som den föreskrift, vilken förekommer i § 30 av förslaget till församlingslag och vilken föreskrift avser att bereda fullmäktige tillgång till den särskilda sakkunskap i kyrkliga frågor, som får förutsättas vara till finnandes hos vederbörande kyrkoherdar. Den nya bestämmelsen, som skulle intagas i § 12 av förordningen, går ut på att, för den händelse ingen av kyrkoherdarna i stadens territoriella församlingar är ledamot av fullmäktige eller ordförande i kyrkonämnden, domkapitlet äger utse en av dessa kyrkoherdar att vara tillstädes vid fullmäktiges sammanträden med befogenhet att deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom ecklesiastikdepartementet utarbета förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 4, 6 och 12 i förordningen åen 5 maj 1882 (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag, av den lydelse bilaga¹⁾ till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. B. Hammar.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.